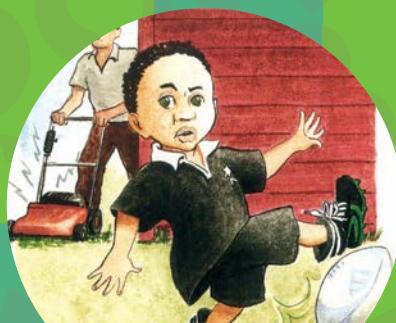

TAU 4

TE POUTAMA **PAKO!** O TE PĀNGARAU

HE PUKANGOHE HEI TAUTOKO I
TE REO MATATINI O TE PĀNGARAU

He Mihi

Ko ngā whakamiha ka rere arorangi atu ki a Hunu-a-rau ki uta, ki a Hunu-a-rau ki tai. Nā koutou te mānuka i hiki ake, i kawe atu kia hua mai ai tēnei rourou kaimārō hei whāngai atu ki ā tātou tamariki mokopuna Māori puta noa i te motu. Me kore ake koutou.

Mana tārua i ngā kōrero me ngā ngohe © Takapaukura Ltd, Hepetema 2021

Mana tārua i ngā pikitia © Te Tāhu o te Mātauranga

Mana tārua i tēnei pukapuka © Te Tāhu o te Mātauranga

He mea whakaputa tēnei pukapuka mō Te Tāhu o te Mātauranga e
Takapaukura Ltd
Kirikiriroa, Aotearoa
www.takapaukura.co.nz

Ki te hiahia koe ki ētahi atu kape o tēnei rauemi, whakapā mai ki:

Te Ratonga Kiritaki a Te Tāhu o te Mātauranga

Waea koreutu: 0800 660 662

Imēra: orders@thechair.minedu.govt.nz

Me tono rānei mā te ipurangi: www.thechair.co.nz

Kua noho manatā tēnei pukapuka. Atu i ngā take pēnei i ngā akoranga whaiaro, te rangahau, te arotake me te arohaehae mahi i raro i te Ture Manatā, kore rawa e tukuna kia tāia anō tētahi wāhangā o te pukapuka nei, ahakoa te huarahi tā. Me tono whakaae rawa i te hunga nāna te manatā.

Te Poutama Pakō o te Pāngarau

TE IHIRANGI

HŌHEPA TE PŪRU.....2

- Te Ngohe Tuatahi - Te whakarōpū i te Puna Kupu.....3
Te Ngohe Tuarua - Me tāpiri, me tango rānei?.....4
Te Ngohe Tuatoru - Whakarunga, whakararo me Ngā Tekau.....5
Te Ngohe Tuawhā - Pai Tū, Pai Hīnga!.....6

KA ĀNINI TŌKU MĀHUNGA.....8

- Te Ngohe Tuarima - Te Rapu i te Puna Kupu.....9
Te Ngohe Tuaono - Mai i te Tūtahi ki te Haurua.....10
Te Ngohe Tuawhitu - Te Rearuatanga.....11
Te Ngohe Tuawaru - Te Kēmu Rearua me te Haurua.....12

KEI WHEA A MĀMĀ?.....16

- Te Ngohe Tuaiwa - Mai i te Iti ki te Nui.....15
Te Ngohe Tekau - Kimihia te Pikitia e ngaro ana.....16
Te Ngohe Tekau mā tahi - Kimihia ō ake Tauira.....17
Te Ngohe Tekau mā rua - Ngā Tauira Tukutuku.....18

NGĀ PĪPĪ A HŌIHO.....20

- Te Ngohe Tekau mā toru - Te Whakarōpū i te Puna Kupu.....21
Te Ngohe Tekau mā whā - E hia ngā īka?.....22
Te Ngohe Tekau mā rima - Te hīnga īka nui rawa.....23
Te Ngohe Tekau mā ono - Te kauruku īka.....25

TE PARĀOA REKA A MERERANGI.....26

- Te Ngohe Tekau mā whitu - Tūhonotia te pikitia.....27
Te Ngohe Tekau mā waru - He aha te taputapu pai?.....29
Te Ngohe Tekau mā iwa - Te Waeine Tika Rawa.....30
Te Ngohe Rua Tekau - Te hanga parāoa pokepoke.....31

NGĀ WHAKAUTU.....2

Hōhepa te Pūru

HE PUNA KUPU HE PUNA WHAKAMĀRAMA

... aonga ake
o te rā

te rā whai iho

Tatau

te kaute

Mawhiti
tekau

te tatau ā-tekau

Whakataki

tīmata

Tūtohi

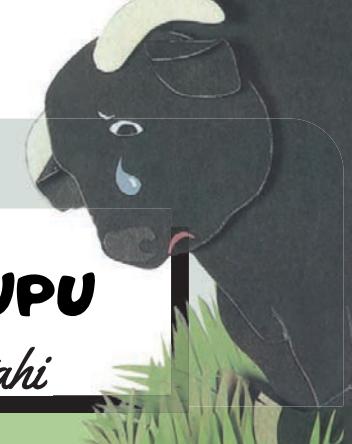
He anga, he tēpu hei wāhi tuhi i ngā
raraunga

Hōhepa te Pūru

TE WHAKARŌPŪ I TE PUNA KUPU

Te Ngāhe Tuatahi

Āta pānuihia te puka tautoko, Hōhepa te Pūru. Tuhia mai ngā kupu e tauhou ana ki a koe. Tērā pea ka kōrero atu ki tō whānau kia whai māramatanga mō ēnei kupu, ka tiro rānei ki ngā rauemi tuihono. Whakarōpūhia ngā kupu e whai ake nei ki tōna kete. Kua oti kē te kupu tuatahi o ia kete te whakarōpū.

Hui katoa

Tapeke

Anō

Kia hia

Iti ake

Hui katoa

Hōhepa te Pūru

ME TĀPIRI, ME TANGO

RĀNEI? Te Ngohe Tuarua

Whakamahia ngā kupu o te Ngohe 1 hei āwhina i a koe. Mō ia pātai, tohua mai te 'tāpiri', te 'tango' rānei.

1) $5 + 7 =$

tāpiri / tango

2) $10 - 8 =$

tāpiri / tango

3) $20 \underline{\hspace{1cm}} \text{ te } 5 = 25$

tāpirihia / tangohia

4) $40 \underline{\hspace{1cm}} \text{ te } 11 = 29$

tāpirihia / tangohia

5) E 6 ngā wā i tangi te rakiraki, ka 4 anō ngā wā. Hui katoa, e 10 ngā wā i tangi te rakiraki. Kua tāpirihia, kua tangohia rānei?

tāpirihia / tangohia

6) I tūtakina e Hōhepa te Pūru ki ngā kararehe e whā i te ata, ka tūtakina e rua anō i te ahiahi. Hui katoa, e ono ngā kararehe i tūtakina atu e ia. He rapanga tāpiri, he rapanga tango rānei tēnei?

tāpiri / tango

Hōhepa te Pūru **WHAKARUNGA, WHAKARARO ME NGĀ TEKAU**

Te Ngohe Tuatoru

Kei ngā pātai e whai ake nei ka tāpirihia, ka tangohia rānei mā te mawhiti tekau. Tirohia ngā pikitia hei āwhina i a koe.

10   20   30   40   50   60   70   80   90   100   110   120

1) Tuatahi rā, whāia te tauira ā-tau nei hei whakaotī i te tauira, mā te tatau mawhiti tekau.

10   20   --   40   50   60   --   80   --   100

2) + =

20   70

3) - =

40   10

4) + =

50   30

5) - =

70   60

Hōhepa te Pūru

PAI TŪ, PAI HINGA

Te Ngohe Tuawhā

Mō tēnei ngohe e hiahiatia ana kia:

- Rua (2x) ngā mataono
- Tokorua (2x) ngā kaitākaro

Anei ngā tikanga o te kēmu:

1) Mā te pōtiki te kēmu e whakataki mā te pīrori i ngā mataono e rua, ā, ka tāpirihia ngā tau e rua o te mataono.

Hei tauira: Ki te pīrori i te 4 me te 5, ko te 9 te whakautu.

Tuhia mai te tau 9 ki tūtohi ki raro iho nei.

2) Ka whai atu ko te kaitākaro tuarua.

3) Ko te tangata ka riro i a ia te tapeke nui rawa hei te mutunga o ngā pīroritanga 10, te toa.

Hōhepa te Pūru

PAI TŪ, PAI HINGA

Te Ngohe Tuawhā

Anei tētahi tūtohi hei tuhi mai i ō whakautu:

Ko wai ka hua, ko wai ka tohu?!

Piroritanga

Kaitākaro 1

Kaitākaro 2

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Te Tapeke

Ka Ānini Tōku Māhunga

HE PUNA KUPU

HE PUNA WHAKAMĀRAMA

Haurua

Tētahi o ngā wāhanga ūrite e rua e kotahi ai tētahi mea

Tūtahi

te katoa o tētahi mea, kāore i wāwāhi, i noho wehe rānei tētahi wāhanga ūna

Whakawehe

Ka mahi kia noho wehe tētahi tau i tētahi atu

Tohatoha

Tuari, tuku ki tangata kē atu, ki mahi kē atu rānei

Rearua

Ka mahi kia tāparatia te tau ka whakareatia

Hautau

Tētahi, ētahi rānei o ngā wāhanga ūrite o tētahi īnenga, tētahi huīnga, tētahi āhua rānei

Wehenga ūrite

Ka mahi kia wehe tētahi tau i tētahi atu tau, kāore e paku rerekē ake tētahi wehenga i tētahi atu

Huapae

He takotoranga whakapae, ko te taha roa e anganui mai ana

Poutū

e tū mārō ana, e tīka ana te toro whakarunga e tū torotīka ana, kāore i paku tītaha

Ka Ānini Tōku Māhunga

TE RAPU I TE PUNA KUPU

Te Ngohe Tuarima

Āta pānuihia te puka tautoko, Ka Ānini Tōku Māhunga.

Tuhia mai ngā kupu e tauhou ana ki a koe ka rapua ai ōna whakamārama i tō whānau, i te ipurangi rānei.

Kimihia ngā kupu kua tohua ki te panga kimi kupu nei:

T	R	K	P	T	W	R	P	P	Ō	I	U	T	A	E	R	Ū
Ō	R	U	E	O	Ū	P	K	K	N	H	Ō	U	W	T	I	A
K	H	T	G	R	H	N	U	W	U	R	Ō	T	T	I	E	E
E	E	A	U	I	I	N	W	G	Ō	R	I	H	O	R	U	R
A	U	I	H	A	O	H	I	R	T	O	G	A	Ō	Ō	E	A
P	T	Ū	H	A	U	T	A	U	W	H	H	H	E	A	K	N
A	W	H	E	Ō	G	W	G	R	W	O	W	A	R	G	Ō	U
U	H	I	P	P	P	U	T	N	T	G	U	U	I	N	N	O
H	A	I	R	K	A	O	K	A	N	P	A	R	T	E	G	N
I	K	E	U	T	K	P	H	Ū	U	U	W	U	T	H	N	Ō
O	A	Ō	I	K	Ō	O	T	T	T	G	H	A	R	E	O	H
H	W	G	W	H	T	U	N	I	A	Ū	P	P	N	W	Ū	K
Ū	E	I	N	R	O	U	O	N	Ū	A	Ō	G	Ū	O	E	P
O	H	N	K	P	P	H	H	N	I	R	I	O	G	P	H	T
G	E	K	A	P	H	A	I	H	Ū	W	N	N	P	R	R	O
N	Ū	G	G	Ū	N	T	Ō	N	A	Ō	U	Ū	G	E	U	Ō
Ū	Ō	E	R	H	A	H	K	N	A	A	I	H	A	T	Ū	T

Puna Kupu

Poutū	Huapae	Wehenga ūrite
Hautau	Rearua	Whakawehē
Tohatoha	Tūtahi	Haurua

Ka Ānini Tōku Māhunga

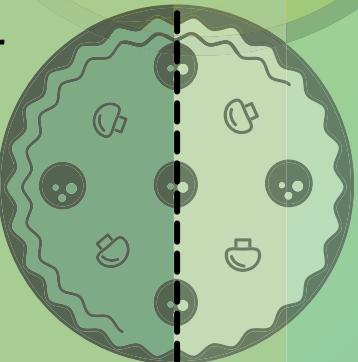
MAI I TE TŪTAHI KI TE HAURUA

Te Ngohe Tuaono

Ko te tikanga o te 'haurua', ko te kotahi (1) i te rua (/2).

Ko te haurua tētahi wāhanga kotahi o tētahi tūtahi.

Hei tauira: Ko te haurua ($\frac{1}{2}$) tētahi o ngā wāhanga kua hauruatia ki ngā wāhanga ūrite e rua. Kua kaurukuhia tētahi haurua o te parehe.

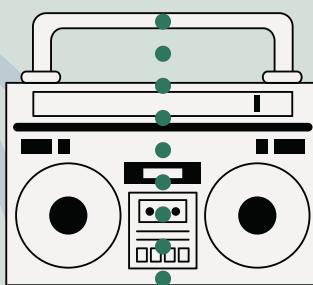

Kaurukuhia tētahi haurua o ngā pīkitia e whai ake nei:

1)

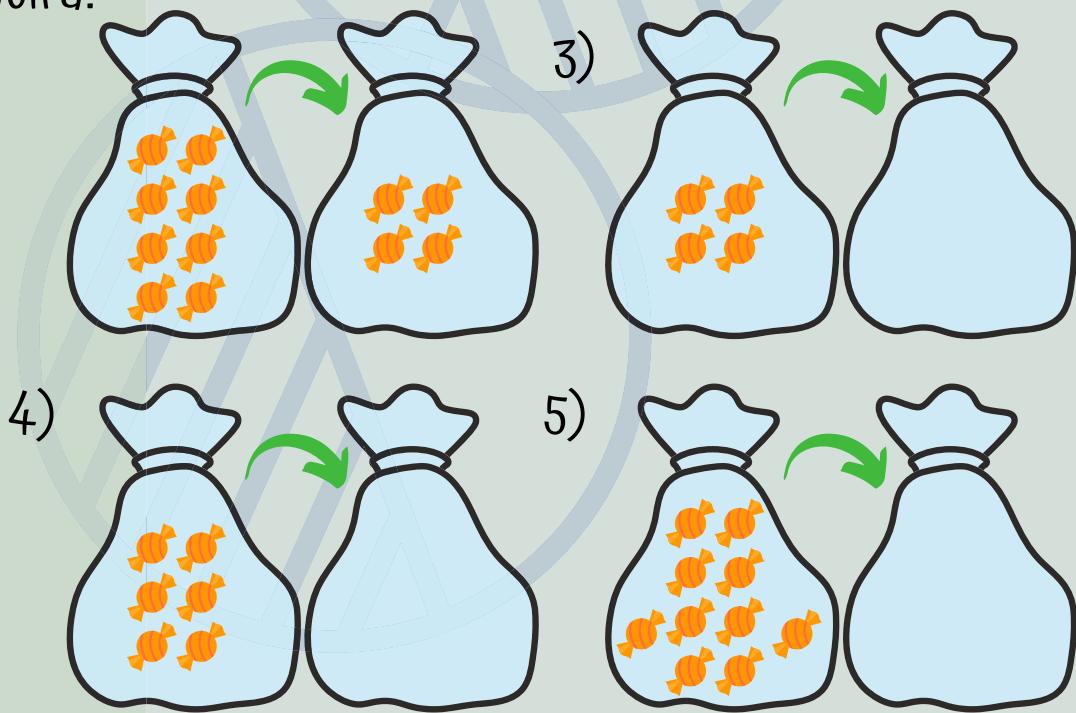
2)

Nā, me āwhina mai ki te whakawehe i ēnei huinga rare, ki te tohatoha ki ngā haurua ūrite.

Hei tauira:

4)

3)

5)

Ka Ānini Tōku Māhunga

TE REARUATANGA

Te Ngohe Tuawhitu

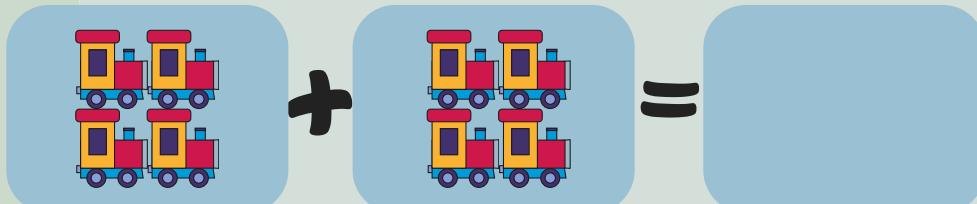
Arā kē noa atu ngā āhuatanga turituri i te pūrākau.

Ka 'rearua' tātou i ēnei pikitia mā te tā me te tārua i te maha o ngā rawa i ngā pouaka ki raro iho nei, kātahi ka tuhi i te tapeke o ngā rawa turituri.

Hei tauira:

1)

2)

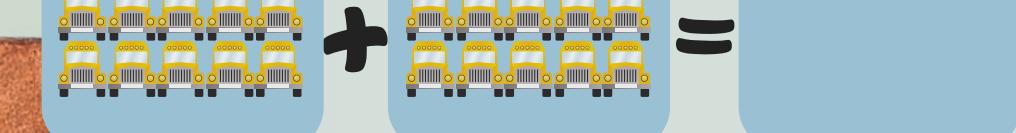
3)

4)

5)

Ka Ānini Tōku Māhunga

TE KĒMU REARUA & HAURUA

Te Ngohe Tuawaru

Kua eke te wā ki te whakawai i ngā pūkenga haurua me te rearua. Mātua rā, tapahia ngā kāri i te whārangī e whai ake nei, kia tīmata ai ki te tākaro.

Ngā tikanga o te kēmu:

1) Mehemea kei te tākaro takitahi, whakatakotohia ngā kāri kia kite ai koe i ngā kāri katoa, kātahi ka 'tūhono' atu te tau o te kāri ki tōna rearua, ki tōna haurua rānei. Ka taea e koe ngā kāri te whakatakoto kia huapae, kia poutū rānei.

Hei tauira, ka tūhono atu te 4 ki te 8, ki te 2 rānei.

2) Mō ngā kaitākaro tokorua, me tohatoha ōrite ngā kāri engari me noho muna ngā kāri. Me tīmata te pōtiki i te kēmu mā te whakatakoto i tētahi kāri, ā, nō te kaitākaro tuarua te mana ki te tūhono i tētahi o āna kāri. Ki te kore e taea e ia te tūhono kāri, ka hoki anō te mana ki te kaitākaro tuatahi. Ko te tuatahi ki te whakatakoto i āna kāri katoa, te toa.

Ka Ānini Tōku Māhunga

TE KĒMU REARUA & HAURUA

Te Ngohe Tuawaru

10	2
----	---

4	3
---	---

8	1
---	---

5	6
---	---

2	12
---	----

1	14
---	----

7	2
---	---

16	4
----	---

20	8
----	---

6	10
---	----

5	4
---	---

8	20
---	----

*Kua āta waiho i tēnei whārangi kia wātea nā
runga anō i te momo ngohe i mua rā.*

Kei whea a Māmā?

HE PUNA KUPU HE PUNA WHAKAMĀRAMA

Whakaraupapa

Kua āta whakanohoia mai ētahi mea kia rite
ai te whai mai a tētahi i tētahi

Tatau

te kaute

Mawhiti
tekau

te tatau ā-tekau

Whakataki

tīmata

Tūtohi

He anga, he tēpu hei wāhi tuhi i ngā
raraunga

Kei whea a Māmā?

MAI I TE ITI KI TE NUI

Te Ngohe Tuaiwa

Āta pānuihia te puka tautoko, Kei whea a Māmā.

Tuhia mai ngā kupu e tauhou ana ki a koe. Tērā pea ka kōrero atu ki tō whānau kia whai māramatanga mō ēnei kupu, ka tiro rānei ki ngā rauemi tuihono.

He mea nui kia mōhio ki te whakaraupapa tau, ki te tautohu hoki ko ēhea tau ngā tau nui ake.

Mō ēnei pātai, tautohua mai mā te tā porowhita, Ko tēhea o ēnei kohinga te tau nui ake. Whakamahia te rārangī tau hei āwhina i a koe

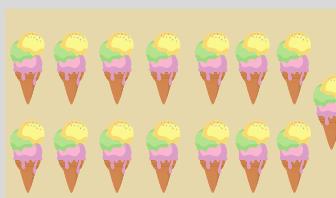
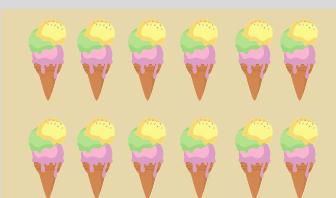
1)

2)

3)

Mō ēnei pātai, me whakaraupapa koe i ngā tau mai i te iti ki te nui.

4)

20

7

14

5

Whakautu:

5)

7

4

14

11

Whakautu:

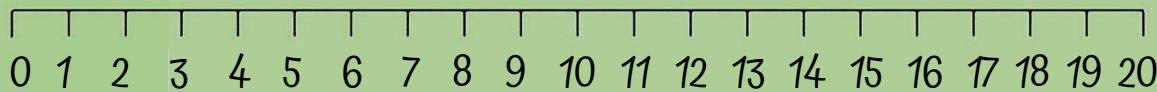
Kei whea a Māmā?

MAI I TE ITI KI TE NUI

Te Ngohe Tuaiwa

Āta pānuihia te puka tautoko, Kei whea a Māmā. Tuhia mai ngā kupu e tauhou ana ki a koe. Tērā pea ka kōrero atu ki tō whānau kia whai māramatanga mō ēnei kupu, ka tiro rānei ki ngā rauemi tuīhono.

He mea nui kia mōhio ki te whakaraupapa tau, ki te tautohu hoki ko ēhea tau ngā tau nui ake. Mō ēnei pātai, tautohua mai mā te tā porowhita, ko tēhea o ēnei kohinga te tau nui ake. Whakamahia te rārangi tau hei āwhina i a koe.

Mō ngā pātai e rua nei, tautohua te tau nui rawa:

1)

2)

3)

Mō ēnei pātai, me whakaraupapa koe i ngā tau mai i te iti ki te nui.

4)

20

7

14

5

Whakautu:

5)

7

4

14

11

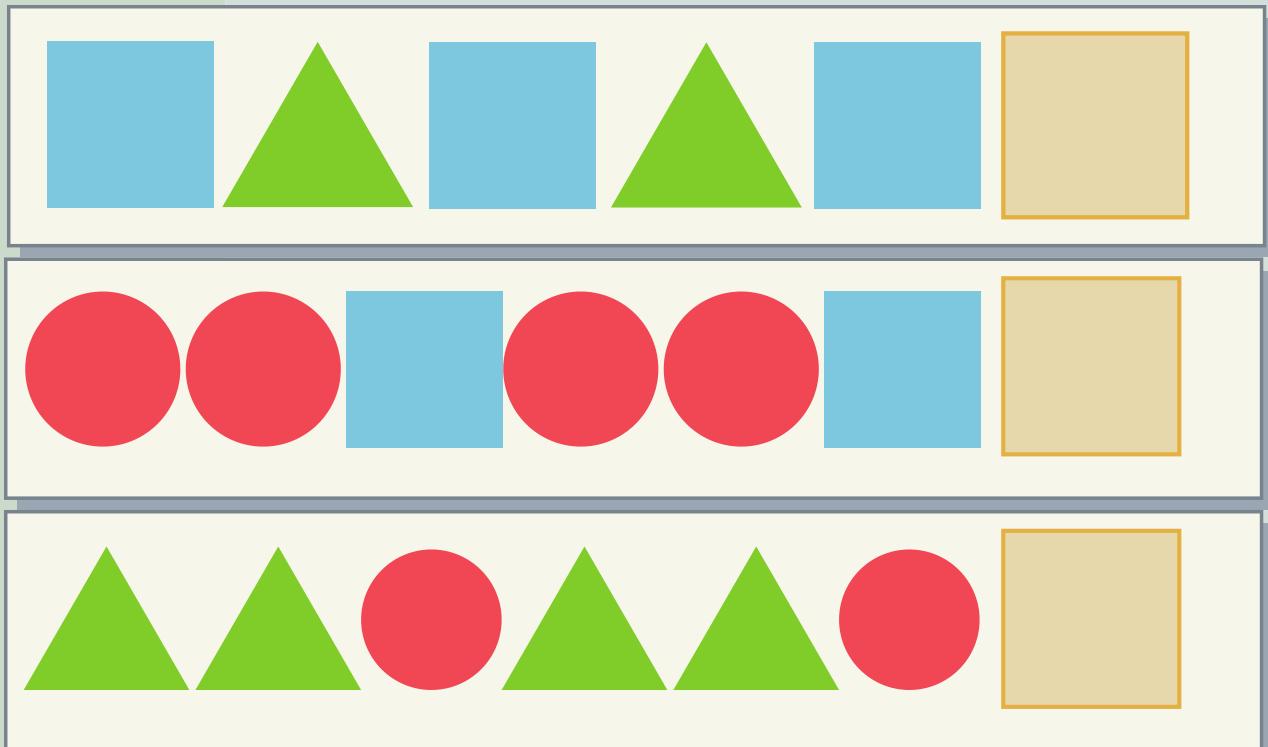
Whakautu:

Kei whea a Māmā?

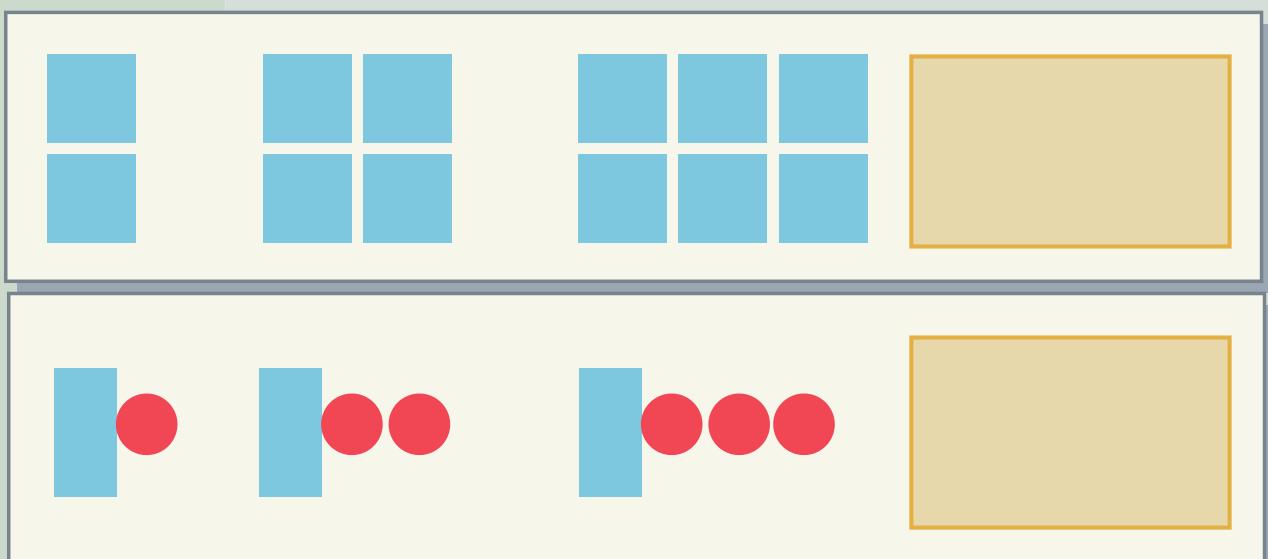
KIMIHIA TE PIKITIA E NGARO ANA

Te Ngohe Tekau

Ko tēnei mea te tauira, he takotoranga tāruarua i ngā tau, ngā āhua me ngā kano. Pērā i te tama o te pūrākau, e ngana ana ia ki te kimi i tōna Māmā, me kimi e koe te tauira tāruarua. He aha ka whai mai?

E tipu ana ngā āhua e whai ake nei. Tāngia te tupuranga o ia tauira.

1

2

3

*Kei whea a Māmā?***KIMIHIA Ō AKE TAUIRA***Te Ngohe Tekau mā tahi*

Whakaotia ēnei tauira mā te whakamahi tau, mā te whakamārama hoki e ahatia ana te tauira.

Kua oti kē te tuatahi māu.

1)

2**4****6****8****10****12****14****16**

E ahatia ana tēnei tauira? E tāpirihia ana te 2 ki te tau o mua ake.

2)

19**20****21****22****23****24**

E ahatia ana tēnei tauira? _____

3)

20**19****18****17****16****15**

E ahatia ana tēnei tauira? _____

4)

30**40****50****60****70****80**

E ahatia ana tēnei tauira? _____

5)

50**45****40****35****30****25**

E ahatia ana tēnei tauira? _____

Kei whea a Māmā?

NGĀ TAUIRA TUKUTUKU

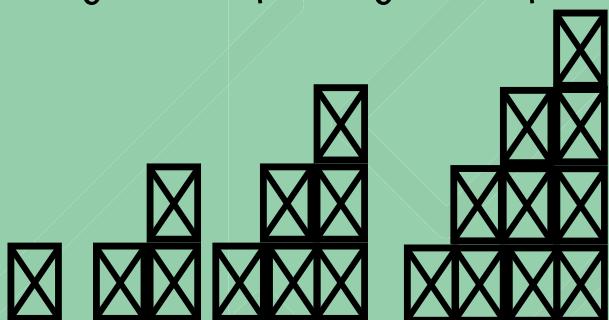
Te Ngohe Tekau mā rua

Ka hangaia te tukutuku mā te tuitui i ngā tauira kōwhiti.

Hei tauira:

Tāngia te tupuranga o te poutama ki raro iho nei:

Kua eke te wā ki te hanga i tō ake tukutuku!

Whakamahia te pepa tukutuku ki raro iho hei hanga i tō ake tukutuku.

Ka taea hoki te haere atu ki tēnei pae tukutuku ki te kimi whakaaro:

<https://teara.govt.nz/en/interactive/43489/types-of-tukutuku-designs>

E rua ngā kōwhiringa - Ka:

- 1) Hangaiā tētahi tauira tukutuku ka nui haere pērā i ngā arapiki ki runga rā; māna, ka
- 2) Hangaiā tētahi tauira tukutuku nui rawa.

Kei whea a Māmā?

NGĀ TAUIRA TUKUTUKU

Te Ngohe Tekau mā rua

Hangaia tētahi tauira tukutuku ka nui haere pērā i ngā arapīki, hangaia rānei tētahi tauira tukutuku nui rawa.

Ngā Pīpi a Hōiho

HE PUNA KUPU HE PUNA WHAKAMĀRAMA

He rite tonu... ka mahia tonutia, ka auau tonu te mahia

Tūtohi He anga, he tēpu hei wāhi tuhi i ngā raraunga

Kauwhata he momo hoahoa e whakaatu ana i te hononga i waenganui i ētahi taurangi

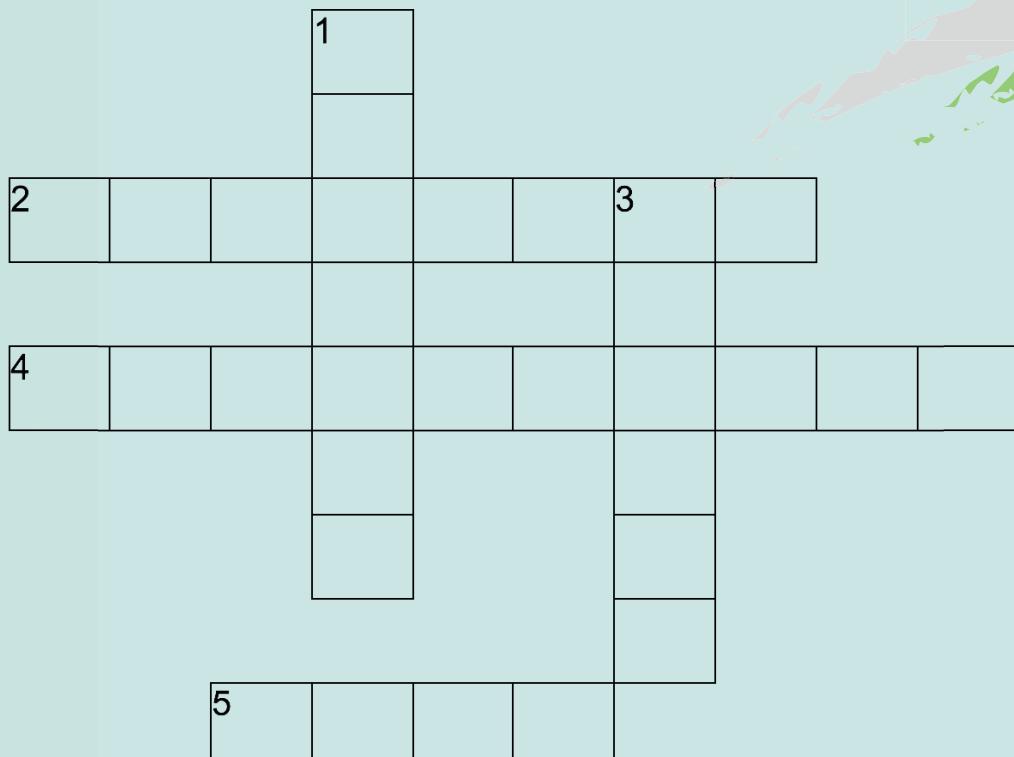
Kōwhri ka āta tohu i tētahi mea, i ētahi mea rānei o roto i tētahi huinga

Kano tae, kara

Ngā Pīpī a Hōiho
TE WHAKARŌPŪ I TE PUNA
KUPU Te Ngōhe Tekau mā toru

Āta pānuihia te puka tautoko, Ngā pīpī a Hōiho. Tuhia mai ngā kupu e tauhou ana ki a koe. Tērā pea ka kōrero atu ki tō whānau kia whai māramatanga mō ēnei kupu, ka tiro rānei ki ngā rauemi tuihono. Whakaotihia te panga ki raro iho nei.

Whakapae	Whakaheke
2. He momo hoahoa e whakaatu ana i te hononga i waenga i ētahi taurangi	1.. Ka āta tohu i tētahi mea, i ētahi mea rānei o roto i t'wtahi hūinga
4. Ka mahia tonutia, ka auau tonu te mahia	
5. He kupu anō mō te 'tae', mō te 'kara'	3. He anga, he tēpu hei wāhi tuhi i ngā raraunga

Te Puna Kupu	
He rite tonu	Tūtohi
Kauwhata	Kōwhiri
Kano	

Ngā Pīpī a Hōiho

E HIA NGĀ IKĀ?

Te Ngohe Tekau mā whā

I te pūrākau nei, he rite tonu te hiakai a ngā pīpī. I ia rā, me mau i a Hōiho ngā ika mā rātou. E whakaatu ana tēnei tūtohi i te maha o ngā ika i mau i ia rā, mai i te Mane ki te Paraire.

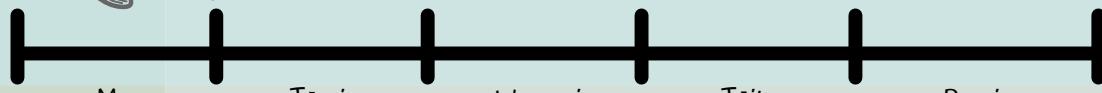
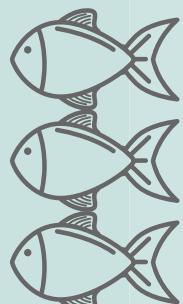
Te Rā	Te maha o ngā ika
Mane	3
Tūrei	4
Wenerei	5
Tāite	2
Paraire	4

Whakaotia te kauwhata pikitia ki raro iho nei hei whakaatu i te maha o ngā ika i mau i ia rā. Kua oti kē te maha o ngā ika i mau i te Rāhina.

1 ika

Te maha o ngā ika i mau i ia rā

Ngā Pīpi a Hōiho

TE HĪNGA IKA NUI RAWA

Te Ngohe Tekau mā rima

Kei te kimi tātou i tēhea rā mau ai te maha rawa o ngā ika mā te whakamahi i te tūtohi i te ngohe 14. Ka taea rānei e koe te tiro atu ki te kauwhata pikitia. Anei ngā pātai:

Te Rā	Te maha o ngā ika
Mane	3
Tūrei	4
Wenerei	5
Tāite	2
Paraire	4

1) Ko tēhea te rā he maha rawa ngā ika i mau i a Hōiho?

Te whakautu:

Ko te _____ te rā i maha rawa ngā ika i mau i a Hōiho.

2) Ko tēhea te rā he iti rawa ngā ika i mau i a Hōiho?

Te whakautu:

Ko te _____ te rā i iti rawa ngā ika i mau i a Hōiho.

Ngā Pīpiā Hōiho

THE BIGGEST CATCH

Te Ngohe Tekau mā rima

Te Rā	Te maha o ngā īka
Mane	3
Tūrei	4
Wenerei	5
Tāite	2
Paraire	4

3) Ko ēhea rā i ūrite te maha o ngā īka i mau?

Te whakautu:

Ko te _____ me te _____ ngā rā i ūrite ngā īka i mau.

4) Hui katoa, e hia ngā īka i mau i a Hōiho mai i te Mane ki te Paraire?

Te whakautu:

Hui katoa, e _____ ngā īka i mau i a Hōiho mai i te Mane ki te Paraire.

5) I te Mane, e toru ngā īka i mau. E hia anō ngā īka i mau i a Hōiho i te Wenerei?

Te whakautu:

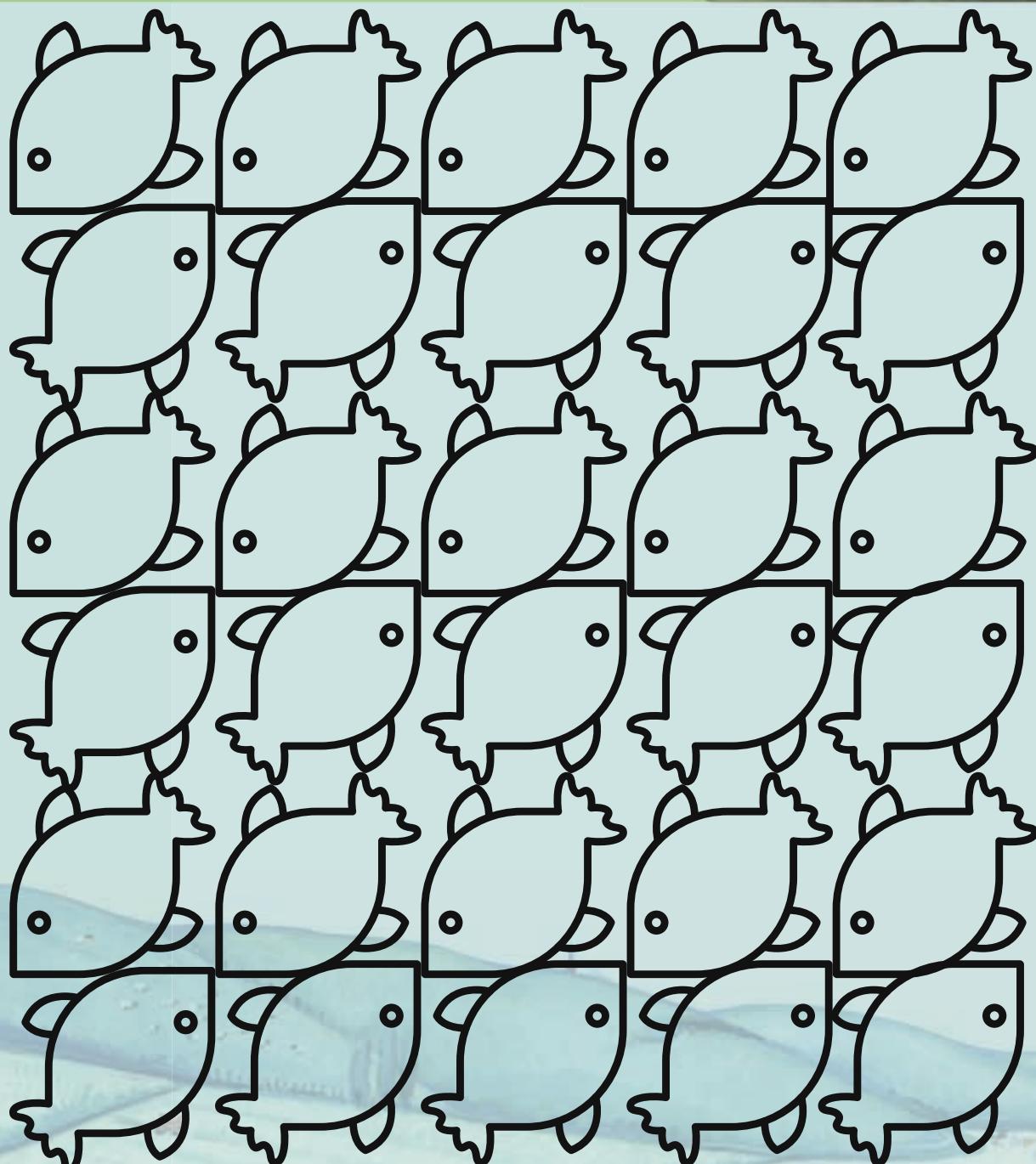
E _____ anō ngā īka i mau i a Hōiho i te Wenerei.

Ngā Pipī a Hōiho

TE KAURUKU IKA

Te Ngohe Tekau mā ono

Ki konei koe kōwhiri ai kia 2 ki te 5 ngā kano rerekē hei kauruku i te tauira īka ki raro nei. Ka oti ana i a koe, kimihiā ngā tauira. He aha tāu e kite nei?

Te Parāoa Reka a Mererangi

HE PUNA KUPU

HE PUNA WHAKAMĀRAMA

Tunu	Ka mahi kia whakarite i tētahi kai, i ētahi kai rānei kia māoa
Karamumano	mirikaramu
Manokaramu	Kirokaramu
Waeine	he wāhangā īne e whakaatia whānuitia ana hei whakatau i te rahī o tētahī mea
Moroiti	he tīno īti te āhua, te rahī rānei
Rehu tote	tētahī maramara tote tīno īti rawa atu
Huarākau	he hua ka tupu ki te rākau, ka kainga
Taumaha	He uua tonu ki te hāpai ake, ki te neke rānei
Pārongo	he kōrero e pā ana ki tētahī āhuatanga kua pā, ka tukua, ka kitea rānei
Pūkenga	te mātauranga me ērā atu āhuatanga e taea ana te ako e tutuki pai ai i te tangata tētahi mahi
Kai whakauru	he rārangī kai ka noho hei tūāpapa ki tētahi atu kai ka tunua
Waitae kai	ko ngā momo wai ka karakarahia i te kai, kia whakarākei ai, kia rerekē ai te tae o te kai
rau(-a) atu	ka whakaemī atu ki tētahi atu hanga
Oko	he taputapu pupuri wai, pupuri kai rānei
Kōrori	ka mahi kia hurihuri tētahi taputpu i roto i tētahi ranunga, hei whakahānumi. Ko te 'mikirapu' te kupu ka kaha whakamahia.
Ranu	he āhua i runga i te āta whai kia pērā te āhua, te hanga rānei
māori	he āhua kāore i waihangatia mai, kāore hoki i rāweketia e te ringa tangata kia rerekē te hanga

Te Parāoa Reka a Mererangi

TŪHONOTIA TE PIKITIA

Te Ngahe Tekau mā whitu

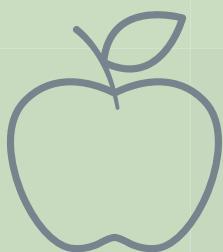
Āta pānuihia te puka tautoko, Te Parāoa Reka a Mererangi. Tuhia mai ngā kupu e tauhou ana ki a koe.

I whakamahi a Mererangi i te īne hei āwhina i a ia ki tunu i tāna parāoa. Ko te karamumano, te karamu me te manokaramu ngā waeine rerekē hei īne i te taumahatanga.

Ko te karamumano te waeine hei īne i ngā mea pērā i tētahi hua rākau, te puehu parāoa rānei mō te tunumanga.

Ko te karamu te waeine hei īne i ngā mea pērā i tētahi hua rākau, te puehu parāoa rānei mō te tunumanga.

Ko te manokaramu te waeine hei īne i ngā mea āhua taumaha ake pērā i tētahi pēke rīwai nui, i te tangata rānei.

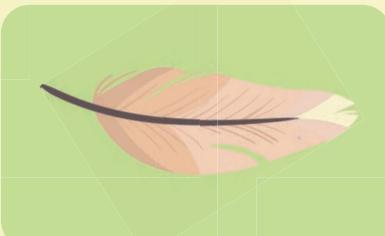
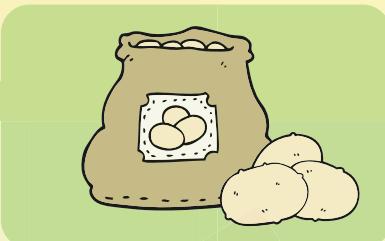
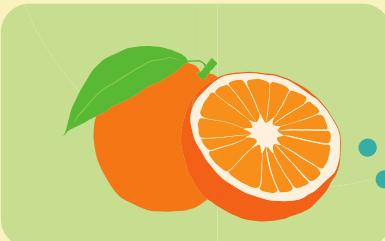

Te Parāoa Reka a Mererangi

MATCH THE PICTURE

Te Ngohe Tekau mā whitu

Tūhonotia ngā pikitia ki te waeine e tika ana.

manokaramu

karamumano

manokaramu

karamu

karamu

Te Parāoa Reka a Mererangi

HE AHA TE TAPUTAPU PAI?

Te Ngohe Tekau mā waru

Ka whakamahia e Mererangi ngā taputapu īne hei tunu i tāna parāoa. I whakamahia e ia tētahi kapu, tētahi tēpu pūnu me tētahi tīpūnu.

Ka tunu kai ana tātou, ko te karamu te waeine tika hei whakamahi mā tātou. I whakamahia e Mererangi te 1 kapu o te puehu parāoa. E ōrite ana tēnei rahi ki te 150 karamu. Hei tauira:

- 1 te kapu puehu parāoa = 150 karamu
- 1 te tīpūnu tote = 5 karamumano.

Whakamahia ēnei pārongo hei āwhina i a koe ki te tautohu mai mehemea kei te tika, kei te teka rānei ngā rerenga e whai ake nei.

E 2 ngā kapu
puehu parāoa
= 150 karamu

tika/teka

1 te tīpūnu
tote
= 10 karamu

tika/teka

1 te kapu
puehu parāoa
= 150 karamu

tika/teka

3 ngā tīpūnu
tote
= 20 karamu

tika/teka

E 2 ngā kapu
puehu parāoa
= 300 karamu

tika/teka

Te Parāoa Reka a Mererangi

TE WAEINE TIKA RAWA

Te Ngohe Tekau mā iwa

I te pūrākau nei, ka tunua e Mererangi tētahi ika ki te parāoa. Whakamahia ngā pūkenga kua akona e koe mai i ngā ngohe ō mua, ka whakatau tata ai te taumaha o ia kai whakauru. Kātahi, ka tautohua te whakautu e tika ana mō ngā pātai e whai ake nei.

1) He aha te waeine e tika ana hei ine i te puehu parāoa?

karamumano

karamu

manokaramu

2) He aha te waeine e tika ana hei ine i tētahi pēke aniana nui?

karamumano

karamu

manokaramu

3) He aha te taumahatanga o tētahi kapu puehu parāoa?

150mg

150g

1kg

5g

4) He aha te taumahatanga o tētahi tīpūnu tote?

150mg

5g

5kg

50mg

5) He aha te taumahatanga o tētahi rewana?

7mg

700g

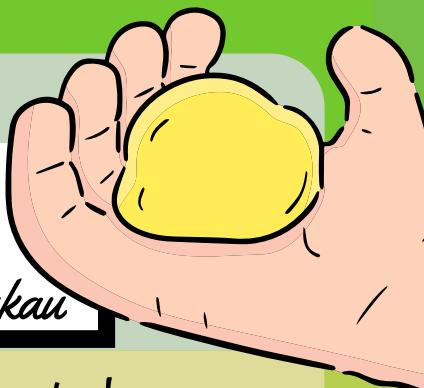
7kg

2kg

Te Parāoa Reka a Mererangi
TE HANGA PARĀOA
POKEPOKE

Te Ngohe Rua Tekau

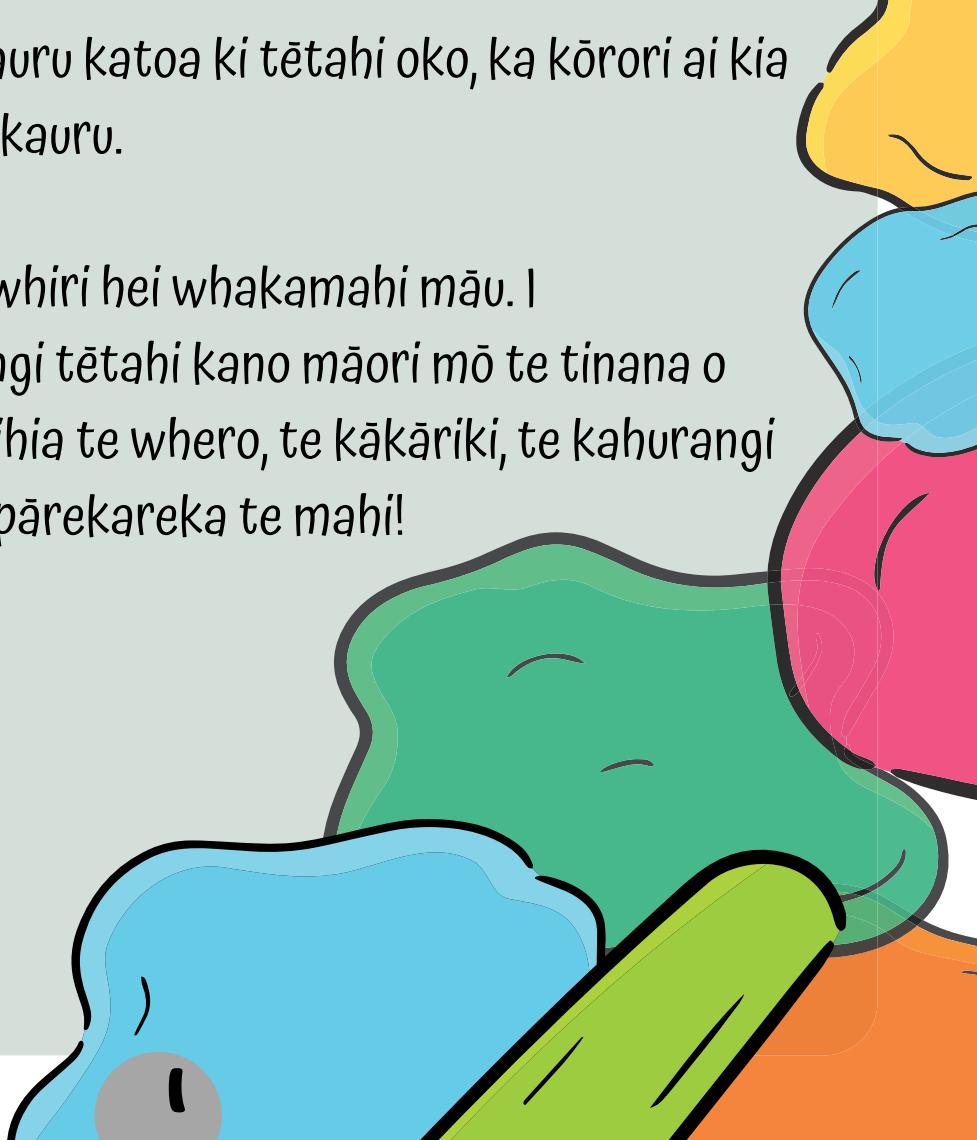
Pērā i ngā mahi a Mererangi i te pūrākau, ka taea e koe te hanga ika ki te parāoa pokepoke. E hiahiatia ana ēnei kai whakauru hei hanga i te parāoa pokepoke:

- Kia 2 ngā kapu puehu parāoa
- 1 te kapu tote
- 1 te tēpu pūnu hinu
- 1 te kapu wai māori mātao
- Kia 2 ngā māturu o te waitae kai

Raua atu ngā kai whakauru katoa ki tētahi oko, ka kōrori ai kia ranu katoa ngā kai whakauru.

Māu anō ngā kano e kōwhiri hei whakamahi māu. I whakamahia e Mererangi tētahi kano māori mō te tinana o tana ika, heoi anō i āpitihia te whero, te kākāriki, te kahurangi me te kōwhai hoki. Kia pārekareka te mahi!

Te Poutama Pakō o te Pāngarau

NGĀ WHAKAUTU

Te Ngohe Tuatahi

1. Tāpitiranga: Tāpiri, Hui katoa, Anō
2. Tangohanga: Tangohia, Iti ake
3. Ōrite: Tapeke, Ōrite ki, Hui katoa, Kia hia

Te Ngohe Tuarua

1. Tāpiri
2. Tango
3. Tāpiri
4. Tango
5. Tāpiri
6. Tāpiri

Te Ngohe Tuatoru

1. 30, 70, 90
2. 90
3. 30
4. 80
5. 10

Te Ngohe Tuawhā

Ka kanorau ngā whakautu - kei te ākonga te tikanga

Te Ngohe Tuarima

T	R	K	P	T	W	R	P	P	O	I	U	T	A	E	R	U
Ö	R	U	E	O	D	P	I	K	K	N	H	O	U	T	I	A
K	I	H	T	G	R	H	N	U	W	U	R	O	T	T	I	E
E	E	A	U	I	I	N	W	G	Ö	R	I	H	O	R	R	R
A	U	I	H	A	O	H	I	R	T	O	G	A	Ö	E	A	A
P	T	Ü	H	A	U	T	A	U	W	H	H	E	A	K	N	N
A	W	H	E	Ö	G	W	G	R	W	O	W	A	R	G	Ö	U
U	H	I	P	P	U	T	N	T	G	U	U	I	N	N	O	O
H	A	I	R	K	A	O	K	A	N	P	A	R	T	E	G	N
I	K	E	U	T	K	P	H	Ü	U	U	W	U	T	H	N	O
O	A	O	I	K	I	O	T	T	I	G	H	A	E	O	H	H
W	G	W	H	T	U	N	I	A	Ü	P	P	N	W	U	K	K
Ü	E	I	N	R	O	U	O	N	Ü	A	Ö	G	Ü	O	E	P
O	H	N	K	P	P	H	H	N	I	R	I	O	G	P	H	T
G	E	K	A	P	H	A	I	H	Ü	W	N	N	P	R	R	O
N	Ü	G	G	Ü	N	T	Ö	N	A	Ö	U	Ü	G	E	U	Ö
Ö	Ö	E	R	H	A	H	K	N	A	A	I	H	A	T	Ü	T

Te Ngohe Tuaono

1. Kua kauruku i te haurua o te āhua
2. Kua kauruku i te haurua o te āhua
3. E rua ngā huīnga 2
4. E rua ngā huīnga 3
5. E rua ngā huīnga 5

Te Ngohe Tuawhitu

1. 8
2. 10
3. 12
4. 16
5. 20

Te Ngohe Tuawaru

Ka kanorau ngā whakautu - kei te ākonga te tikanga

Te Ngohe Tuaiwa

1. 7
2. 8
3. 15
4. 5, 7, 14, 20
5. 80, 100, 140, 250

Te Ngohe Tekau

1. He tapatoru kākāriki
2. He porowhita whero
3. He tapatoru kākāriki
4. E 8 ngā tapawhā rite
5. Kotahi te tapawhā hāngai, e 4 ngā porowhita

Te Poutama Pakō o te Pāngarau

NGĀ WHAKAUTU

Te Ngohe Tekau mā tahi

2. 25, 26 - Ka tāpirihia te 1 ki te tau o mua
3. 14, 13 - Ka tangohia te 1 mai i te tau o mua
4. 90, 100 - Ka tāpirihia te 10 ki te tau o mua
5. 20, 15 - Ka tangohia te 5 mai i te tau o mua

Te Ngohe Tekau mā rua

Ka kanorau ngā whakautu - kei te ākonga te tikanga

Te Ngohe Tekau mā toru

Te Ngohe Tekau mā whā

2. Tūrei = e 4 ngā īka
3. Wenerei = e 5 ngā īka
4. Tāite = e 2 ngā īka
5. Paraire = e 4 ngā īka

Te Ngohe Tekau mā rima

1. Wenerei
2. Tāite
3. Tūrei me te Paraire
4. 18
5. 2

Te Ngohe Tekau mā ono

Ka kanorau ngā whakautu - kei te ākonga te tikanga

Te Ngohe Tekau mā whitu

1. Kotahi te ārani _____ karamu
2. He pēke rīwai _____ manokaramu
3. Tētahi raukura _____ karamumano
4. Tētahi tangata _____ manokaramu
5. Tētahi topenga parāoa _____ karamu

Te Ngohe Tekau mā waru

1. Teka
2. Teka
3. Tīka
4. Teka
5. Tīka

Te Ngohe Tekau mā īwa

1. Karamu
2. Manokaramu
3. 50g
4. 5g
5. 700g

Te Ngohe Rua Tekau

Ka kanorau ngā whakautu - kei te ākonga te tikanga

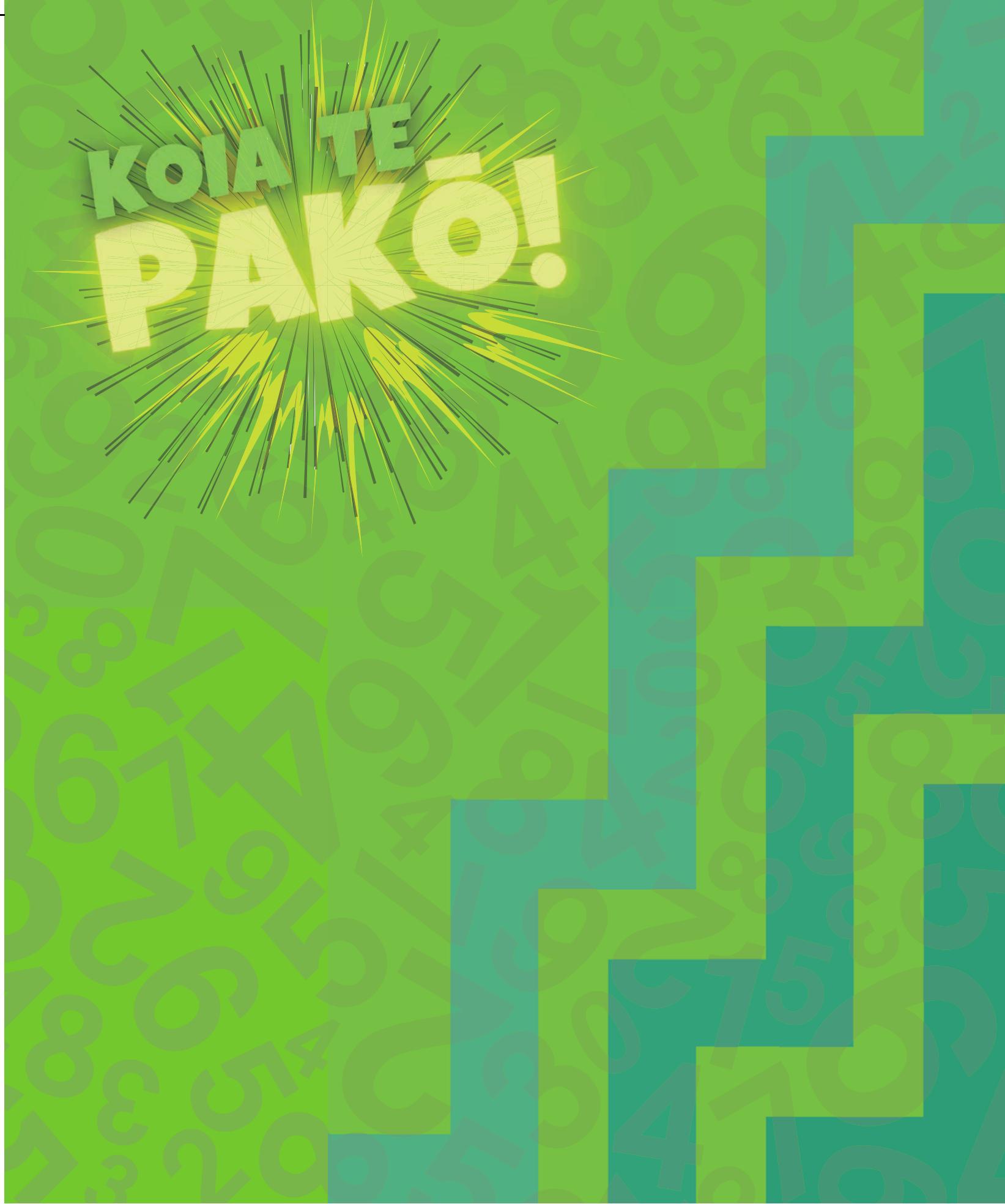
Te Poutama Pakō o te Pāngarau

HE TUHINGA, HE WHAKAARO

Te Poutama Pakō o te Pāngarau

HE TUHINGA, HE WHAKAARO

KOIA TE PAKÖ!

TE TĀHUHU O TE MĀTAURANGA
MINISTRY OF EDUCATION

Te Kāwanatanga o Aotearoa
New Zealand Government

Hei tautoko tēnei rauemi i
Te Marautanga o Aotearoa